

BRIEF AAN DE VRIENDEN VAN DE WITTOCKIANA

Winter 2022-2023

"Een boek is een instrument van vrijheid."

Jean Guéhenno

INHOUD

- Voorwoord
- Nieuws
- Een blik op het Fonds
- Activiteiten
- Lidgeld en donaties
- Contact

VOORWOORD

Beste Vrienden,

Hier zijn we dan in de laatste weken van 2022, een jaar dat ons vaak een gevoel van verwarring en soms hulpeloosheid heeft gegeven omwille van de onrust in de wereld. In deze context zijn boeken voor ons altijd, zoals Jean Guéhenno het zegt, "*instrumenten van vrijheid*" geweest: plaatsen waar wij onze keuze kunnen maken, waar wij ons tijdelijk kunnen bevrijden van beperkingen en ons beschikbaar kunnen stellen voor de kracht van woorden, de schoonheid van kunst, de betovering van de kwaliteit van connecties, allemaal dingen die ons ertoe aanzetten onszelf te herbronnen. Boeken dringen zich nooit aan ons op, maar vereisen onze vrijwillige en actieve betrokkenheid bij het lezen en beschouwen van het object: een boek is altijd gericht op een vrijheid.

In deze geest, en om het nieuwe jaar in te luiden, biedt de Wittockiana ons een programma aan dat creativiteit in verschillende vormen in verband met boeken eert. Op 8 januari wordt een stuk gecreëerd door componist Jean-Paul Dessy (cello, accordeon en bariton) op het ontroerende gedicht "L'enfant bleu" van Henry Bauchau, en wordt een eerbetoon aan de schrijver gepresenteerd. Vanaf februari ontdekken we in de tentoonstelling "*Design-a-Book*" de door een internationale jury geselecteerde werken die deel uitmaken van een onderzoeksproces rond de materialiteit van het boek: design en binding zoals ze in België worden onderwezen, bestudeerd en geëxperimenteerd. In maart zullen twee zeer getalenteerde sprekers, Georges Jacques en Jan Baetens, ons uitnodigen om de geschriften van Marcel Proust op een andere manier te herontdekken door middel van stem en beeld. Tot slot biedt de rubriek "Blik op het fonds" ons de gelegenheid om de drie boeken van de dichter Yves Bonnefoy (wiens geboorte in 2023 wordt gevierd) te bewonderen, die door kunstenaars en boekbinders tot indrukwekkende kunstwerken zijn omgevormd en deel uitmaken van de schatten van de Wittockiana.

Wat een genoegen, beste Vrienden, om dit alles met u te delen binnen de muren van "ons" museum! Moge het einde van 2022 voor u zoet zijn, met het oog op een jaar 2023 dat nu al spannende ontdekkingen door en rond boeken belooft te brengen!

Myriam Watthee-Delmotte
Voorzitster van de Vrienden van de Wittockiana

- Nieuws

- **Henry Bauchau, onder de woorden, de beelden: een finissage die de creatie verwelkomt**

Wij nodigen u graag uit voor een bijzonder evenement ter gelegenheid van de finissage van de tentoonstelling op zondag **8 januari 2023 om 15 uur**, waarbij wij elkaar ook weer kunnen ontmoeten om samen het nieuwe jaar te openen.

*** Creatie van de componist Jean-Paul Dessy op het gedicht "L'Enfant bleu" van Henry Bauchau**

Bariton: Kris Belligh
Accordeon: Olivier Douyez
Cello : Jean-Paul Dessy

Les enfants de quatre ans, qui sont à l'hôpital en chirurgie du cœur.
Le cœur se serre lorsque l'on pense à eux [...]
On sait les opérer, les guérir, on ne sait pas comment ils vivent ou survivent ensuite ?
Dans quelle obscurité, en proie aux erreurs, aux terreurs. On dit c'est un trauma.
C'est leur névrose, leur psychose, c'est la détresse inévitable de la vie.
Mais lui, presque ressuscité, le revenant de la terre inconnue
Comme Lazare, il ne dit rien. Tout est resté, faute de mots, dans le non-dit.
Si son vécu n'est pas parlé, si par toi il n'est pas écrit
Il restera ligoté, mutilé dans ce qu'on vit à l'extérieur, à l'antérieur de la pensée.

Henry Bauchau, « L'Enfant bleu », *Exercice du matin*, Actes Sud, 1999.

*** Lancering van het boek 'Henry Bauchau. Dix ans après'** : een bundel van 320 bladzijden met een eerbetoon aan de schrijver door persoonlijkheden uit de wereld van kunst en letteren. Het bevat ook een presentatie van de tentoonstelling in de Wittockiana, het werk van studenten van de wedstrijd die werd uitgeschreven aan de École supérieure des Arts visuels de La Cambre en het project dat de Henry Bauchau-prijs van de UCLouvain won die in 2022 werd toegekend aan de beeldend kunstenares Héléne Mugot.

Een cocktail sluit deze creatieve en feestelijke avond af.

TOEGANGSPRIJS : € 5,00.

Gratis voor de Vrienden van de Wittockiana

OPGELET : inschrijving vereist info@wittockiana.org, tel. + 32 2 770 53 33.

- *Design-a-Book, Onderzoek en creatie in België: 12 februari — 30 april 2023*

DESIGN -A- BOOK

RECHERCHES ET CRÉATIONS EN BELGIQUE
VERNIEUWING EN EXPERIMENT IN BELGIË

In 2023 presenteren de Wittockiana en het Atelier du Livre de Mariemont in de Wittockiana een tentoonstelling gewijd aan hedendaagse praktijken en onderzoek op het gebied van boekontwerp en creatief boekbinden zoals die in België worden onderwezen, bestudeerd en beoefend.

De twee instellingen, gedreven door hetzelfde verlangen om boeken te bestuderen en te presenteren, zijn verenigd in hun streven om educatieve informatie door te geven, creatie te stimuleren en onderzoek naar de boekkunst aan te moedigen.

Sinds haar oprichting in 1983 heeft de Wittockiana zich gevestigd als een museum voor boeken en meer in het bijzonder voor boekbinden.

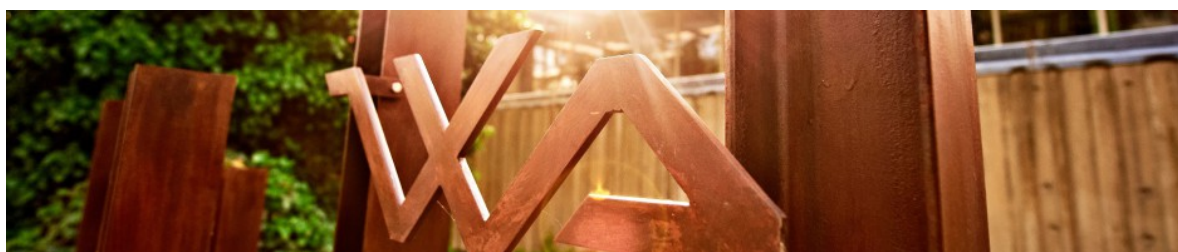
Naast het belichten van het werk van de grote hedendaagse boekbinders via talrijke tentoonstellingen en publicaties, bevordert het museum een proces van vraagstelling en reflectie over de materialiteit van het boek en de manier van tentoonstellen. Sinds zijn oprichting in 1991 is het Atelier du Livre de Mariemont een centrum voor opleiding en creatie en interesseert het zich voor de vele componenten van de kunst van het boek in dialoog met het Koninklijk Museum van Mariemont en zijn prestigieuze collectie kostbare boeken. Boeken leren binden is daar een belangrijk onderdeel van. Om innovatie op dit gebied aan te moedigen, lanceerde het Atelier in 2010 een driejarige onderzoeksbeurs voor creatief boekbinden. Deze subsidie heeft al vier laureaten in staat gesteld hun onderzoeksproject te ontwikkelen en via een publicatie openbaar te maken. Een deel van de tentoonstelling zal aan hun werk worden gewijd. Tijdens het evenement zijn er een studiedag, ontmoetingen met de makers en subsidiehouders en workshops. Bij de tentoonstelling verschijnt een publicatie.

De oproep is gericht aan studenten van kunstopleidingen (hoger onderwijs, academies), aan kunstenaars die van deze scholen komen, aan studenten van opleidingscentra die gespecialiseerd zijn in het maken van boeken en aan allen die een terugkerende praktijk van het boek hebben binnen een hedendaagse benadering.

De door een internationale jury geselecteerde werken maken deel uit van een onderzoeksproces naar de materialiteit van het boek. Wat wordt getoond :

- boeken die de codes van het boekmedium in twijfel trekken:
 - hedendaagse technieken en structuren van het boekbinden (van de klassieke vorm opnieuw bekeken tot de meest actuele technieken),
 - vormen van het boekobject (formaten, materialen, leesrichting)
- boeken die op het kruispunt staan van verschillende disciplines: digitale kunst, textielontwerp, performance...
- boeken op het snijvlak van toegepaste kunst en hedendaagse beeldende kunst: boekbanden, objectboeken, kunstenaarsboeken en geïllustreerde boeken (foto's, schilderijen, grafische albums, enz.)
- boeken die eenmalig, in beperkte oplage (micro-publishing, self-publishing) of als standaardeditie worden uitgegeven.

Info en reservatie : 00 32 2 770 53 33 - info@wittockiana.org

- De website www.wittockiana.org is vernieuwd!

Het museum heeft een gloednieuwe website!

- Een blik op het Fonds

- Honderd jaar geleden werd Yves Bonnefoy geboren

À ce flocon
Qui sur ma main se pose, j'ai désir
D'assurer l'éternel
En faisant de ma vie, de ma chaleur,
De mon passé, de ces jours d'à présent,
Un instant simplement, cet instant-ci, sans bornes.

Mais déjà il n'est plus
Qu'un peu d'eau dans le froid, et déjà le temps
Souffle le feu de ce peu d'eau qui brille.

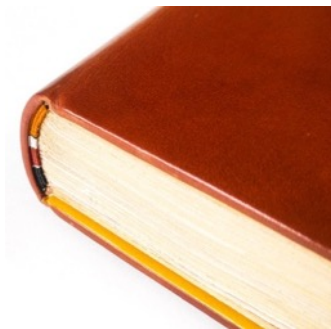
Dit gedicht, dat spreekt over de schoonheid van het vergankelijke leven en het waanzinnige verlangen om het vast te leggen, is van één van de belangrijkste schrijvers van de hedendaagse literatuur, dichter en kunstcriticus, wiens 100ste verjaardag we in 2023 vieren. De tekst van Yves Bonnefoy *Début et fin de la neige* maakte indruk op Geneviève Asse, die er een reeks van delicate blauwe tekeningen voor maakte. De gedichten zijn handgeschreven in Inkunabula lettergrootte 12 door de typograaf François Da Ros. Het model van de leporello van Geneviève Asse, met prenten en olieverf op Chinees papier, werd door Arte afgedrukt

in fototypie, in een originele transpositie van de kunstenares. Het werk werd gepubliceerd door Jacques T. Alle exemplaren, genummerd en gesigneerd, gedrukt op Incunable du Moulin de Fleurac, worden aangeboden in een originele band van Jean de Gonet, met zwart revorim plat. Hierop worden de patronen van de afdrukken herhaald ; ze doen denken aan sneeuwvlokken die vallen of voor een raam passeren.

De Wittockiana heeft twee andere opmerkelijke boeken van Yves Bonnefoy.

"De kunst heeft plaatsgevonden. We zijn gered, mijn vriend". Deze op zijn minst uitdagende zin wordt uitgesproken door één van de personages van Yves Bonnefoy in *Rue traversière*, een verza-meling proza, gepubliceerd in 1977. Het bevat droomachtige verhalen van inwijdingsreizen, onder andere naar Italië en Praag, onder andere over verloren of teruggevonden schilderijen. De personage-verteller, die zijn literaire praktijk in twijfel trekt, zegt dat hij in het schrijven "de obscure wortels van dromen wil aanraken" om een weg vrij te maken en "ver te gaan, elders binnen te gaan", "een andere wereld te openen". Elk van de fragmentarische verhalen in deze bundel is een meditatie over de drang om, met woorden, aan de ondoorzichtigheid van het leven toch een zin te geven, en over de fundamentele onzekerheid van de poëzie.

De drukpersen van Darantière produceerden het op Narcisse Auvergne legpapier, handgeschept in de fabrieken van Richard de Bas, en drukten vijftig genummerde exemplaren, waarvan de Wittockiana nummer 17 bezit. Het binden werd toevertrouwd aan Hedwige Gendebien (in 1984). De platen zijn samengesteld uit een mozaïek van warm gekleurde vakjes, die een abstracte versiering vormen. Het kapitaal is geborduurd met draden die passen bij de kleuren van de platen.

Trois remarques sur la couleur is een fictief verslag waarin Yves Bonnefoy nadenkt over de naamgeving van kleuren en het werk van Bram Van Velde. De kunstenaar heeft het verrijkt met 5 litho's.

De opmaak en handcompositie in Bodoni 18 is van Thierry Bouchard, die het toevertrouwde aan drukkerij Darantière in Quetigny voor de tekst, aan Pierre Badey in Parijs voor de litho's, en aan Dermont-Duval in Parijs voor de omslagen. De Wittockiana heeft het nr. 14 van de 90 door de auteur en de schilder gesignde exemplaren, die in 1978 werden uitgegeven.

De band is gesignd door Jean Knoll en is gemaakt van crèmekleurige box. De abstracte decoraties worden versterkt door zijden draden waarvan de bewegingen doen denken aan de lithografieën van Bram Van Velde in het boek zelf.

Géraldine David en Myriam Watthee-Delmotte

• Activiteiten

• 12 en 26 maart 2023, I lu. : Proust met stem of beeld

Gratis voor de Vrienden. Inschrijving vereist: info@wittockiana.org

Marcel Proust stierf op 18 november 1922. Maar, zoals u weet, blijven grote auteurs bij ons dankzij hun boeken. Van de zeven delen van *À la Recherche du Temps perdu* zijn talrijke edities verschenen, waaronder geïllustreerde. Maar hoe kunnen wij dit meesterwerk het best ontdekken? Twee eerste klas docenten stellen de vraag: heeft het geschreven woord baat bij de toevoeging van hardop voorlezen en illustraties?

12 maart, I lu. : "Proust (en anderen) luidop lezen: een tweeledige aanpak"

door Georges Jacques (in het Frans)

Jacques-Émile Blanche, Portret van Marcel Proust, 1892.
© RMN Grand Palais (Musée d'Orsay)

Georges Jacques is emeritus hoogleraar Franse literatuur aan de Université catholique de Louvain, waar hij literatuurgeschiedenis en -analyse doceerde. Als specialist van negentiende-eeuwse narratieve genres heeft hij een groot aantal studies gepubliceerd, onder meer over Balzac en over de wonderbaarlijke vertelling.

Gepassioneerd door het onderwijs, heeft hij een bijzondere expertise ontwikkeld in de mondelinge overdracht van literaire teksten. Hij heeft generaties studenten gefascineerd met zijn kwaliteit van lezen, die de toegang tot de meest complexe geschriften vergemakkelijkt. Hier onthult hij de grondslagen van deze aanpak: een zeldzame kans die moet worden aangegrepen... en een praktische leeservaring om van te genieten!

26 maart, I lu. : "Proust geïllustreerd?" door Jan Baetens (in het Frans)

Dit is één van de vele gemeenplaatsen over *À la recherche du temps perdu*: "Proust kan men niet illustreren". En het is waar dat de huidige edities meestal zonder foto's zijn. Er is echter geen gebrek aan illustraties, noch aan ideeën of projecten, zelfs niet tijdens het leven van de auteur. De geschiedenis van deze illustraties is rijk en fascinerend (zelfs de mislukten zijn dat!), en wij willen er graag een becommentarieerde rondgang langs maken, van de eerste geïllustreerde teksten tot de meest hedendaagse boek-objecten.

Jan Baetens is hoogleraar culturele studies aan de KU Leuven, specialist in tekst-beeldrelaties, en auteur van een twintigtal dichtbundels, waaronder *Après, depuis* (2021) en *Tant au tant* (2022, viertalige uitgave: Frans, Engels, Nederlands, Chinees). Hij heeft zojuist het essay *Illustrer Proust. Histoire d'un défi*, (*Impressions nouvelles*) gepubliceerd. Hij is voorzitter van het wetenschappelijk comité van de Wittockiana.

André Brasilier, "Un amour de Swann",
Paris, Imprimerie nationale, 1987.

Alle activiteiten zijn – na inschrijving – gratis voor de Vrienden.

Ze zijn open voor het publiek (toegangsprijs: € 5,00)

info@wittockiana.org 00 32 2 770 53 33

• Lidgeld en donaties

In deze tijden waarin de energie zo zwaar op de proef wordt gesteld, zijn **onze lidmaatschapsbijdragen** meer dan ooit belangrijk om ons museum aan te moedigen standvastig te blijven in zijn missies. Vergeet niet uw steun te betuigen! De contributie wordt jaarlijks betaald, vóór eind maart van het lopende jaar. De jaarlijkse bijdrage is een concrete en directe steun aan de wetenschappelijke en culturele activiteiten van het museum.

In ruil daarvoor biedt het verschillende voordelen:

- gratis toegang tot tentoonstellingen
- uitnodigingen voor openingen
- gratis deelname aan diverse culturele activiteiten die voor Vrienden worden georganiseerd (concerten, lezingen, VIP-bezoeken, excursies wanneer deze weer mogelijk zijn)
- gratis toegang tot de documentatiebibliotheek
- een korting van 10 tot 50% op de aankoop van catalogi en andere publicaties van het museum
- gratis abonnement op de *Brief aan de Vrienden van de Wittockiana*, die gedurende de vier seizoenen verschijnt
- intrede in een familie van cultuurliefhebbers, met wie u tijdens ontmoetingen van gedachten kunt wisselen.

Studenten (-26 jaar) € 10,00 - Leden € 40,00 - Ledenfamilies / Instituten € 60,00

Bankgegevens: Bibliotheca Wittockiana, Bemelstraat 23 – 1150 Sint-Pieters-Woluwe

IBAN : BE53 2100 2853 7553 - BIC : GEBABEBB

Vermelding : Lidmaatschap Vriend 2023

Wilt u nog meer doen? U kunt ook **een schenking doen** aan het Michel Wittock Fonds/Koning Boudewijnstichting. Elke donatie van € 40,00 of meer zonder tegenprestatie is aftrekbaar van de belasting. Een fiscaal attest wordt u met de post toegestuurd.

Schenkend lid vanaf € 40,00 - Erelid vanaf € 400,00 - Mecenas (onderneming / particulier) vanaf € 800,00. De mecenas die het peterschap wil aanvaarden wordt nauw betrokken bij een activiteit of een speciale actie.

Bankgegevens: Koning Boudewijnstichting

IBAN : BE10 0000 0000 0404 - BIC : BPOTBEB1

Gestructureerde vermelding : ***181/2840/00016***

***** HARTELIJK DANK VOOR UW TROUWE STEUN *****

• Contact

Voor de Vrienden:

Zou u ons uw e-mailadres kunnen bezorgen via wittockiana.friends@wittockiana.org

zodat we onze adressenbestanden kunnen actualiseren. Vriendelijk bedankt.

Myriam Watthee-Delmotte: 0475 802 104 – watthee@gmail.com

Voor het Museum: **Wittockiana vzw - Museum voor Boek- en Boekbandkunst**

Bemelstraat 23, 1150 Brussel

Informatie en reserveringen: 00 32 2 770 53 33 - info@wittockiana.org - www.wittockiana.org

IBAN: BE53 2100 2853 7553 / BIC: GEBABEB

met de steun van

